

13. 10. 2017

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Následky porušení smluvního zákazu postoupení pohledávky

Dle nového občanského zákoníku („ObčZ“) lze postoupit pohledávku v případě, že to smluvní ujednání věřitele a dlužníka nevyklučuje. Jak se však můžete bránit v případě, kdy Váš smluvní partner navzdory sjednanému zákazu postoupení svou pohledávku proti Vaší osobě postoupí? Současná právní úprava nedává jednoznačnou odpověď na to, jaké následky bude mít postoupení, které smluvní zákaz porušuje.

Obecně si lze představit tři možné následky smluvně zakázaného postoupení pohledávky. Nejprísnejším následkem by byla absolutní neplatnost, podle které by bylo takové postoupení zcela neplatné, tedy neplatné vůči všem osobám bez nutnosti jakéhokoliv dalšího postupu. Pokud by se jednalo o relativní neplatnost, musela by strana bránící se postoupení pohledávky z důvodu porušení smluvního ujednání této neplatnosti dovolat. Dlužník by poté stále mohl plnit svému původnímu věřiteli. Nejmírnějším a dle našeho názoru nejpravděpodobnějším následkem je ovšem jen porušení smlouvy ze strany postupitele, které neplatnost postoupení samotného nezpůsobuje. Níže podáváme stručné shrnutí, proč jsme k tomuto závěru došli.

I.

Dle dosavadní judikatury vztahující se právní úpravě účinné do 31.12.2013 bylo postoupení pohledávky, které porušovalo smluvní zákaz postoupení, **absolutně neplatné**[1]. Tento závěr dodnes přejímá i podstatná část odborné veřejnosti[2], ačkoli nebyl přijímán bezvýhradně. Nejvyšší soud judikoval, že ve specifických případech obchodních vztahů mezi podnikateli může být takové postoupení relativně neplatné, a to za účelem ochrany postupníka (toho, na koho byla pohledávka postoupena), který byl v dobré víře[3].

Absolutní neplatnost jako následek porušení smluvní povinnosti je však ve vztahu k nové úpravě třeba odmítnout, a to vzhledem k změněnému pojetí vztahu absolutní a relativní neplatnosti. Absolutně neplatné je nyní pouze právní jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům anebo které odporuje zákonu a zároveň zjevně narušuje veřejný pořádek, či které je od počátku nemožné (§ 588 ObčZ). Je vysoce nepravděpodobné, že by smluvně zakázané postoupení pohledávky bylo takto posouzeno.

II.

Relativní neplatnost postoupení je pravděpodobnější následek porušení smluvního zákazu postoupení pohledávky, byť ani k němu se nepřikláníme. Relativní neplatnost se uplatní u právních jednání, která se přičí dobrým mravům, jakož i u právních jednání, která odporují zákonu, pokud to

smysl a účel zákona vyžaduje (§ 580 ObčZ).

Vzhledem k tomu, že zákon zákaz postoupení pohledávek obecně neukládá, domníváme se, že judikatura nedojde k obecnému závěru relativní neplatnosti smluvně zakázaného postoupení. Dle našeho názoru relativní neplatnost postoupení přichází v úvahu pouze u malé skupiny pohledávek, a to těch, které zanikají smrtí (jsou vázány na toho, kdo je má splnit) nebo jejichž obsah by se změnou věřitele k tíži dlužníka změnil. Zákon (§ 1881 odst. 2 ObčZ) totiž postoupení těchto pohledávek zakazuje. Postupitel by tak porušil zákon (což je předpokladem relativní neplatnosti), ale obecně takové porušení nebude dosahovat takové intenzity, aby mohlo narušit veřejný pořádek, a být tak absolutně neplatné. Je třeba zmínit, že některé komentáře ovšem dovozují absolutní neplatnost postoupení porušujícího § 1881 odst. 2 ObčZ.[4]

Na podporu relativní neplatnosti postoupení i ostatních pohledávek by ovšem mohl sloužit argument, že dle obecných principů občanského práva platí zásada, že smlouvy mají být splněny („*pacta sunt servanda*“), což bylo výslovně promítnuto do obecné části ObčZ (§ 3 odst. 2 písm. d). Byla-li tedy pohledávka postoupena navzdory smluvnímu zákazu, došlo tím zároveň k porušení zákona, konkrétně § 3 odst. 2 písm. b. Lze si proto představit, že za určitých okolností a dobré právní argumentace by soud mohl dojít k závěru o relativní neplatnosti takového jednání.

III.

Nejvíce pravděpodobným a dle našeho názoru nejčastěji možným následkem smluvně zakázaného postoupení je **prosté porušení smluvní povinnosti** ze strany věřitele, resp. postupitele. K tomuto závěru se hlásí i komentářová literatura[5], přičemž vychází z myšlenky, že smluvní zákaz postoupení je právě jen smluvním ujednáním, které působí toliko mezi smluvními stranami, a jehož účinky nelze vztahovat na třetí osoby (tedy i na osobu, na kterou byla pohledávka postoupena), což potvrzuje i § 1761 ObčZ. S přihlédnutím k jedné ze základních myšlenek ObčZ, že na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné, docházíme k závěru, že postoupení porušující smluvní zákaz bude platné a dojde k němu se všemi jeho následky.

Důsledkem smluvně zakázaného postoupení pohledávky je změna subjektu závazkověprávního vztahu, konkrétně věřitele. Pokud pak postupitel (původní věřitel) dlužníka vyrozumí nebo postupník (nový věřitel) postoupení pohledávky dlužníkovi prokáže, musí dlužník plnit novému věřiteli bez ohledu na smluvní zákaz postoupení.

Přestože bude smluvně zakázané postoupení platné, nebude takový zákaz pouhým prázdným ujednáním bez jakýchkoliv následků. Nepochybně totiž bude postupitel odpovídat dlužníkovi za případně vzniklou škodu, a to podle § 2913 ObčZ. Důkazní břemeno ohledně vzniku a vyčíslení škody ovšem bude stále ležet na poškozeném, tedy dlužníkovi.

Nabízí se tak otázka, jak zabezpečit, aby věřitel pohledávku nepostoupil, pokud mu ze zákona bez dalšího za takové jednání hrozí „jen“ náhrada případné škody. Nejrozumnějším řešením se pak jeví sjednat si za porušení zákazu postoupení smluvní pokutu, popř. možnost odstoupení od smlouvy, je-li to pro daný smluvní vztah vhodné. Bude-li za postoupení pohledávky hrozit smluvně zavázanému subjektu vysoká pokuta nebo právě hrozba zrušení smlouvy od počátku, mohlo by to věřitele motivovat smluvní ujednání dodržet. Původní věřitel by totiž odpovídal za škodu vzniklou věřiteli novému způsobenou tím, že dlužník odstoupil od smlouvy, a novému věřiteli se tak nedostalo očekávaného plnění.

Dokud nerozhodne o následcích porušení smluvního zákazu pohledávek judikatura, lze se opírat

pouze o teoretické závěry. I z prosté opatrnosti je pak třeba očekávat, že porušení smluvního zákazu je pouhým porušením smluvní povinnosti bez důsledků pro platnost samotného postoupení, a proto je vhodné věnovat náležitou pozornost ujednání smluvních prostředků zajišťujících povinnosti stran ze smlouvy.

Mgr. Tereza Dosedělová,
advokátní koncipient

Lukáš Vacek,
paralegal

[Dvořák Hager & Partners, advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Oasis Florenc
Pobřežní 394/12
186 00 Praha 8

Tel.: +420 255 706 500
Fax: +420 255 706 550
e-mail: paha@dhplegal.com

[1] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ve věci sp. zn. 29 Odo 882/2005

[2] Viz např. KINDL, Tomáš. § 1881 (Možnost postoupení pohledávky). In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, (§ 1721-2520). ISSN: 2336-517X.

[3] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, ve věci sp. zn. 23 Cdo 1888/2007

[4] Viz např. DVOŘÁK, Bohumil. § 1881 [Zákaz postoupení pohledávky]. In: HULMÁK, Milan, PETROV, Jan, LAVICKÝ, Petr, DVOŘÁK, Bohumil, ŠILHÁN, Josef, DÁVID, Radovan, RICHTER, Tomáš, LASÁK, Jan. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 738. ISBN 978-80-7400-535-0.

[5] DVOŘÁK, Bohumil. § 1881 [Zákaz postoupení pohledávky]. In: HULMÁK, Milan, PETROV, Jan, LAVICKÝ, Petr, DVOŘÁK, Bohumil, ŠILHÁN, Josef, DÁVID, Radovan, RICHTER, Tomáš, LASÁK, Jan. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 738. ISBN 978-80-7400-535-0.

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)